

ЖНИТЪ ОВИЩЕ

ЗА

ПРОЧИТАНЕ.

КНИЖКА IV.

ГОДИНА I.

ЧЕТВЪРТАТА КНИЖКА ОБЕМА ТЪЯ:

1. Един и общ Български език; 2. Ръководство къмъ всеобщата Исторія; 3. Млада майка отъ Ф. Кодыма; 4. Бштинъ языкъ за малкы дѣца; 5. Разглеждане на Ръководство къмъ Физикѣтъ; 6. Бантинъ языкъ. Првъ дѣлъ—граматическый; 7. Влиянето на бѣлицѣ възъ езикътъ; 8. Похвалата; 9. Морето и морцитѣ; 10. Истѣмвяване на човѣческата хубость; 11. Гимнастика и 12. Размѣсени.

Един и общ Български език.

Сѣки свѣѣр иска да му са много свѣѣтѣ.

Както Грѣцитѣ имат голѣма идеа да погрѣчат цѣл свѣт, сѣщо тѣй си сѣ наумили и други народи, отъ които един сѣ Сѣрбитѣ и Руситѣ: пѣрвитѣ искат да посѣрбеват людѣето, а вторитѣ да ги порусеват. Сѣрбитѣ ся причинят, че уж Македониа била *Стара Сѣрбиа*, та пращат татак даром даскали и школки книги да просвѣтѣват свѣтат, и ся мѣчат съ сѣки начин да ни посѣрбят. Който е прочитал редовно прѣстаналнат вѣстник *«Македониа.»* безъ друго е запомнилъ какви остри стрѣли стрѣлкаше той сѣщо сѣрбската пропаганда, когато сам си пишеше за насъ Българитѣ половина руски, и пакъ тя не зе от дума, та е дошла дор до прагат ни. Руситѣ ся крият под булото на Славяни да распростират Руският език, между сичкитѣ славянски народи уж с име панславизи, а по-добрѣ е да са нарече панрусизми, че днес с име Славянски език са разбира Руският, когато тии иститѣ никак не приемят да са заличи тѣхното бащинско име Росия и да са нарече Славяниа. А най-злото е, че тии ако и да пеналитат толкова на нас, ний сами, без да са осѣтим, сѣгуваме на панруската им мисѣл, и са затичае да правим писмовният наш език Руско-Български, та им ставаме слѣпи подлизурк без да го щем. Наистина Руският език е образован и богат, защото го говорят мнозина учени, които ний нѣмаме още, нѣ то е само извѣтрѣ въ Росиа, извѣжи прѣдѣлитѣ и, той има малко значене, зато

Руситѣ мжно ще можат да го направят да бжде панруски, па и който от нас го знае, той според него си е побжркал и бащиниат си. Ний имаме днес млозина, които сж учили в Росна, поразговорете са с нѣкого от тѣх, и вникнете добрѣ в думитѣ му, и ще повѣрвате това що ви казваме, още похарно ако искате, прочетете написанитѣ на едно небивалично нарѣчје п. Жинжихови стихове. Бжлгарският език наспоред Рукият е много побогат. Махни на страна от Рукият език сичкитѣ нѣмски, френски и татарски рѣчи, че с останалото, което наричат *велико-руско*, от Ломоносово врѣме, срѣщнете Бжлгарският, и ще видите. От словце **а**, тии нѣмат да наченва нито една сжщо руска дума, когато ний имаме понѣ една, която е **Аз**, и тя в един народен език има голѣмо значене. Тя е била и симбол на Бжлгаритѣ още прѣди да са похристианжт, може би и прѣди да знаят да четжт; **аз буки веде** ще рече: Аз боговетѣ познавам и т. п. Колкото за Сжрбитѣ тии не сж яко прѣмеждливи за нас, че сж помалко бройни от Бжлгаритѣ, едвам сж петиат дѣл. От друга страна ний имаме орачщина, майсториа и тжрговщина, тая трирожна вила, която е животатѣ на един народ, що тии я нѣмат, и според това ний ги надминуваме; тии спомогнати и улеснени от нѣмскитѣ поучени Сжрби имат поредовно школата си, та сж можле нѣкак си да ги надминат в народното просвѣтене, нж и то не яко много, че нашта книжна тжрговиа е о три повече от тѣхната, та и там скоро и ако ги не надминем понѣ ще ги стигнем. Народният наш език наспоред Рукият стои както Нѣмският с Ингелизският; Ингелизитѣ имат много думи еднакви с нѣмскитѣ, колкото ний имаме с рускитѣ, още и Нѣмцитѣ, кога искат да са поголѣмат прѣд Ингелизитѣ, тии казват, че ингелизкият език е завалено нѣмски, едно изричяне, кое-то сж зели от тѣх и наштѣ близосѣдни Сжрби, та казват, че Бжлгарският език е развалено сжбски. Нж днес Ингелизи и Нѣмци сж два народа до край отдѣлни, и најглупав ще бжде оний, който помислеше да ги покане да имат един и сжщ език за говорни и писмовни. Говорният ни език наспоред Старо-Бжлгарският са намира сжщо тжй както Италианският с Латинският. Ний не видим днес Италианцитѣ, когато тии имат от тѣхнитѣ прѣдѣди Романи цѣли градове, палати, закони и др. т. да са затичат да говорят и да пишат латински; а пак ний Бжлгаритѣ от наштѣ едноврѣмешни сторени Славяни нѣмаме нито прахат от гробищата им. Едвам ли има един умрѣл прѣди хилядо години черковен Старо-Бжлгарски език, и ний са залягаме да го сжживим, та и па да ли е и само наш, защото повечето е излѣян спорѣд Гржккият. Сичкитѣ говорни езици от памтивѣка сж биле един, както и сичкитѣ човѣци произлазят от Адама и Ева, и врѣмето, сирѣч хилядо хиляди години, е направило това отдѣлене между народитѣ, както и между цѣлинитѣ на земята, зато и днес има нѣкоя лика и прилика от едни езици до други. Сичкитѣ Нѣмци думат един език, а често са случва Нѣ-

мец с Нѣмец да говори и да не могат да са проумѣят, нж тѣ пак просвѣтени от ученето сж, могли да основат един писмовен език, който е днес общ по цѣло Нѣмско. Разликата между говорният и писмовният език, която я има и до днес от един град до друг и от едно село до друго, не стои в промѣняването на думитѣ, както го правимъ ний та пишем *число* намѣсто *брой* или *чет*, а в тѣхното изричане. Нѣмскитѣ селяни тжй раскривено изговарят рѣчитѣ, щото мжчно е да им проумѣе нѣкой, ако са не е разговарял често с тѣх. Гражданаецът изговоря и пише: *юнгер фрау*, селски с: *юкфер*. Такова едно нѣщо нѣма между нас Българитѣ, та ний лесно можем да отредим един общ език за говорни и писмовни, като избѣгнем до край Руският, защото тук разликата стои в думитѣ; с рѣчи: *булка*, *спор*, *сад*, един Русец разумѣва: *хлѣб*, *прѣпирня*, *градина*, кога Българина разбира: *невѣста*, *умножаване*, *ново лозе*, се едно както френското *кеор*, турски е *слѣп*. Такива думи са намират доста между френският и турският език, както и мѣжду Българският и Руският. Колкото за онии рѣчи с които трѣбва да са дотжкми езикат ни, и разберем веќе, че ги нѣмаме, ний можем да ги земем от дѣто видим, че е подобрѣ и поприлично за нас, та си ги прѣвоим спорѣд бжлгарека свойщина. Насждѣ по нашенско селянитѣ говорят по чисто Бжлгарки и подобрѣ изговарят думитѣ, когато гражданитѣ размѣсени с разни народности си сж испоразваляли езикат и употребяватъ много рѣчи чужди, Турски, Гржцки, и др. т., та нам на Бжлгаритѣ *бащинъ език е селският народен език*, който живѣе днес. Според това пловдивското околно школо нѣма правда да прѣдава уки на ученици набрани от околнитѣ села на един език нѣ тѣхен, щото тии на вржцането си по селата да развреждат народният език. Това трѣбува да го съгледат добрѣ школекитѣ настоянници и да са оправя. Нам ни казаха, че побратим Благоев прѣдава Бивалица (История) по Руският текет като добави сам-там по нѣщо-си Бжлгарски; това ако е истина, е една грѣшка, която не може са прости на никой дас-кал. Простри един дестина часа широк пояс от Сливен до Свищов, и от Охрида до Шумен, то ще видеш, всичкитѣ села по него Бжлгаритѣ говорят изобщо един и сжщи език. Освѣи Охридският окол, ний сме пжтували по другитѣ вредом, па сме са разговаряли доста с Охридчяни, и, махни на страна нѣкои сжрбизми, мѣжду Охридско и Шумненско нѣма никаква разлика, както и между Сливненско и Свищовско. Зато днес общиат ни език, речи го говорни или писмовни, е готов, той нѣма потреба от основане, а от едно малко оправяне и уработване, и найвече от *сжбирането на думитѣ и на тѣхното върно и тжжмено значение*. Така зжмний за здрава основа днешният говорни език, сирѣч Старопланинският, ний можем отгорѣ за малко врѣме да направим една много прилична сграда, та да са опрѣтнем юнашки ний синца ученитѣ и истинскитѣ Бжлгари да извдигнем народният ни език колкото са мо-

же на едно най горнѣо стѣпало, и тогава нѣма потреба да се боим от провинциализми, нито да пращаме пропаганда за распростирането му. Свѣтат видели веднаж, че е сладък и пріетен езикат ни, той ще го пріеме с се сѣрце, сѣщо тѣй както сѣ направили Френцитѣ, та днес тѣхнинат език е станал того-рѣчи вселенски. Тогава като Бѣлгари, ний може да са горделѣем, че имаме бациниа останала от нашѣтѣ прѣдѣди Бѣлгари, а като народ Славини, ний нѣмаме с що да са хвалим освѣн с записаното от Византийцитѣ пусто име *Слави*.

Рѣководство къмъ всеобщата Исторія. Съставилъ Д. Иловайскій. Превелъ Н. Михайловскій. Часть първа. Древнїйтъ мїръ. Изданіе първо. Книгопродавницата Момчилова и С^{іе}. 1873.

Ако има нѣкоя школка книга, която да може са напише или прѣведе днесъ чисто Бѣлгарски, то е исторіата или Бивалицата, защото Бѣлгарскій езикъ са вдава най добръ на приказкитѣ. Намъ са жалба нажали кога прочетохме самъ-тамъ прѣведеното отъ побратимъ Михайловски: *Рѣководство къмъ всеобщата Исторія*, и невидѣхме въ него друго овѣнъ Рускїй езикъ въ Бѣлгарски кроежъ; а за да са растушимъ, помыслехме си, че тукъ трѣбува да са крѣе нѣкоя тайна за да прѣвождатъ, който, или е познавалъ много добръ народнїй ни езикъ, или е нѣмалъ никакво познаніе отъ него, та едно отъ дветѣ може да бѣде. Отъ друга страна побратимъ Михайловски не е писалъ нито словце прѣдгоръ, нито пакъ другадѣ сме видѣли отъ него нѣщо написано за Бѣлгарскїй езикъ, за да може човѣкъ да му улови нѣкоя нишка, като причина на това що е направилъ сега. Така, ако п. Михайловски пріеме писмовнїй езикъ, на който е написана речената бивалица, да са говори нѣкадѣ, или може да са промѣни нѣкакъ-си съ днешнїй говорни, той е измаменъ много въ мыслѣта си. Ный са чудемъ съ п. Михайловски като сѣщи Бѣлгаринъ що е, какъ го незаболѣ сѣрцето да пустне въ свѣтѣтъ ни такава книга, вѣтрѣ въ която има повече руски думи и изричанеа отъ колкото Бѣлгарски. Както и да стои тая работа, за да са не чудятъ и смаеватъ четцитѣ му, ный молимъ още и задѣлжяваме п. Михайловска да си даде думата прѣзъ вѣстницитѣ за неговїй писмовенъ езикъ, та не е злѣ неговата мысль да си има и мѣстото што да са намѣратъ млозина да са поведѣтъ спорѣдъ нея, може бы и ный да бѣдемъ едни отъ тѣхъ. За да повѣрватъ нашѣтѣ четци това що казахме, ный нарѣждаме по-долу нѣколко откъсека отъ рѣченїй прѣводъ за да могатъ тїи да срѣщнатъ едното съ другото и да видятъ каква разлика има.

1. Исторіата са занимава собствено съ народитѣ отъ Кавказското

поколеніе; надарени съ превъсходни духовни сили сравнително съ другитѣ народы, тѣ (!) едни сж достигнали высшитѣ степени на цивилизаціята. *Намѣсто:* Исторіата или Бивалицата приказва повече за народитѣ отъ Кавказкото потекло; едни отъ тѣя народи, дарени съ голѣма умовита сила отъ колкото другитѣ, можли сж да са опытомятъ и да са истацхтъ яко много.

5. *На* длѣжъ на источниѣ брѣгъ на Средиземно море, тамъ дѣто са издига бърдото на Ливанскитѣ горы лежала страна извѣстна въ Библията подъ името Ханаанъ. *Намѣсто:* Надлѣжъ по источниѣ край при Срѣдиземно море, дѣто сж издигнати Ливански, была е извѣстната земя Ханаанъ, за която са споменува въ Библията.

25. Египетъ са счита единъ отъ най-дрѣвнитѣ господарства на земното кълбо. *Намѣсто:* Египетъ са брои за една отъ най старитѣ царщини на земята.

72. Числото на учрежденіята, които поддържали тѣсна свръзка помежду отдѣлнитѣ грѣцки, народы, важна рола играло *Амфиктіоновото сѣдилище*. *Намѣсто:* Една отъ наредбитѣ, които правили да има стегната свръзка между отдѣлнитѣ грѣцки народи, водила значителнѣй прѣтъ *Амфиктіоновата сѣдница*.

81. Въспитаніето на дѣцата, было много строго. Тѣ принадлежали собствено не на родителитѣ, но на господарството. *Намѣсто:* Отгѣждането на дѣцата было вѣрло. Тѣ сж броили повече за синове на царчината, а нѣ на бацитѣ имъ.

88. Освѣнъ туй, той далъ свобода на длѣжнициѣ обрънати (?) въ робство, и лишилъ заимодавцитѣ за бѣдшето време отъ сѣко право на личността на длѣжнициѣ (тукъ като са промѣни *ж, з и ъ* на *у, о и е* остава сжщѣй руски езикъ). *Намѣсто:* Освѣнъ това, той далъ слобода на длѣжнициѣ, които бѣле заробени, и отнелъ отъ заемувачитѣ занаяпрѣдъ сѣка правда вѣжъ личността на длѣжнициѣ.

89. Той оставилъ деветѣтѣ предишни архонты облечени (!) съ изпълнителна власть и отчасть съ сѣдбена. *Намѣсто:* Той оставилъ пакъ деветѣтѣхъ напрѣшни пѣрвенци или архонти да иматъ (или натѣлчени съ) извѣршителна власть и до нѣкадѣ и да сѣдятъ.

121. Благодареніе на усилията на Кимоновата партія, рѣшителната борба на Атинянитѣ съ Спартанцитѣ бѣла на врѣме отсѣрчена. *Намѣсто:* Съ залѣгането на Кимоновата страна, опрѣдѣлителната прѣпирня на Атинянитѣ съ Спартанцитѣ бѣла за нѣколко врѣме напѣстната.

281. Александръ Северъ получилъ прекрасно възпитаніе прѣзъ попеченіята на умната си майка *Маммея*. (Тукъ има петъ руски думи и двѣ Български, една отъ които си нѣма мѣстото); *Намѣсто:* Александръ Северъ бѣлъ отхраненъ много добрѣ съ грижата на разумната си майка *Маммея*.

320. Колкото са касае до външнѣй характеръ на римскитѣ гра-

дове, до устройството на тѣхните жилища и домашния бытъ въ цвѣтущата епоха на господарството, за тѣхъ подробно понятие ни даватъ особено раскопкитѣ, които са произвождатъ въ Помпея. *Намѣсто*: Болкото за вѣнчашнѣи гледъ на романскитѣ градове, за направата на къщата имъ и за къщнѣи животъ, доклѣ цвѣтѣла царщината, нѣтъ никакъ разбираме отъ едноврѣмешнѣи градъ Помпей, дѣто сега го отварятъ.

Ето най-сетѣи п. Михайловскѣи народенъ езикъ, който е, споредъ Цариградско-то поврѣменно списане, авторитетъ на нашѣта Българска книжовность!

Млада майка отъ Ф. Кодыма. Прѣвелъ І. Груевъ. Седма книжка. Книжарн. на Хр. Г. Дановъ и Сѣе. 1874.

Единъ отъ най-прилежитѣи спомагачи на нашѣта Българска книжина е безъ дума и побратимъ І. Груевъ. Не са минува лѣто щото тая работлива пчела да не набере нѣщичко за народно просвѣтене на Българскѣи свѣтъ. Както сѣкогажъ, така и тая година негова милость ни принося една много потрѣбна и поносна за женскѣи родъ книжка, която има за чело *Млада майка*. Тя е написана малко по на добъръ езикъ отъ колкото ланскитѣ книжки, нѣ при сичко това, жално и умилно ни иде да го кажемъ, че п. Груевъ, ако и да са заляга много години съ народнѣи езикъ, не може още да го наснове съ оныя истински и сѣщи нишки, които го правятъ сладъкъ и прѣстенъ, и може сѣки да го разбира. Слѣдки на това сѣ: 1. Негова милость не е размыслилъ харно да направи челото на рѣчената книжка Българско, та намѣсто *Една пѣрвискинка* е забѣлѣжилъ *Млада майка*; 2. Той стѣрни отъ сѣка свойщина на езикътъ ни, защото изричане: *Не малко нѣщо ся стои*, не е народно; 3. Той употрѣбѣва провинциализми, странни рѣчи, които правятъ неразумливъ езикътъ: *прѣки* намѣсто *зачене*; 4. Той исхвърля Българскитѣ думи и намѣсто тѣхъ гужда други, които народътъ ги не разбира: *нѣстука*, *вая*, намѣсто: *бавачка*, *слугарка*; 5. Той употрѣбѣва сръбски рѣчи намѣсто Български: *поклони ти*, *начинити*, *покварити*; 6. Съ прѣдлогъ *про* много го прѣкалява: *протуря* на Български ще рече *пробива* и т. н. По-отнапрѣдъ намъ ни идеше чудно отъ дѣ и какъ сѣ са зели сръбски думи въ Копривщица. Най-сетѣи като распытахъ това нѣщо, разбрахъ, че тѣ сѣ прѣнесени отъ онези Копривщанци, които ходятъ сѣкоя година около Нишкитѣ села да събиратъ десетината отъ овцѣтѣ; второ, прѣди нѣколко години е имало въ това село единъ даскалъ за турскѣи езикъ, който е былъ родомъ Сърбинъ и не е знаелъ нито бжкель Български, при готово видѣса да са е училъ и п. Груевъ, та му сѣ са втѣлчили въ у-

мѣтъ нѣкои небжлгарски рѣчи. Намѣ са чине, че свѣтата мисль да говоримъ и да пишемъ чисто Бжлгарски да е проникнала отколе въ п. Груевото сѣрце, та за това повече направихме и допнитѣ забѣлѣжки дано земеше нѣкоя прѣднина народнѣи ни езикъ понѣ отъ 1875 година:

Млада майка, намѣсто: една млада майка, или младоженка, или най-харно споредъ описването въ книгата: Една първискинка. *Не малко пльщо ся стои на майка*, нм. много нѣщо ся стои на една майка; Бжлгаритѣ въ говорене-то си никогажъ на употрѣбаватъ рѣчь *не малко*; *чтомъ ѿ прѣжние дѣте*, нм. шомъ зачепе; *прѣжние* една дума, която не е обща вредомъ; *провирѣе*, ако е отъ г. *провирамъ*, нѣма си мѣстото, или ако е отъ г. *вирѣя*, тогава трѣбуваше да каже: да започне да вирѣе; *починило*, нм. направило или сторило, защо починалъ ще рече умрѣлъ; прѣдразсѣдаци, нм. *праздно* вѣреа; *мы*, нм. нѣи; *изостапали*, нм. остапали; *у насъ по жениты*, нм. у насъ между женитѣ; *нъ въ насъ* нм. нж по насъ; *напраздно*, нм. напусто; *да ся разнесе добръ наукъ*, нм. да са раздаде, че *разнесе* ще рече загуби: не пидай пжпката, тя ще ся разнесе; *надѣжда*, нм. надѣжба.

Отъ 1-й до 5-й образъ. *Млада жена*, намѣсто: Една мома; *да роди*, нм. да ражда; *да го роди*, нм. да го добые; *на ѿ бждешь слѣдила въ чтото тя съвѣтува*, нм. па да си ся повела споредъ щото тя та застава; *навърно го знай*, нм. вѣрвай; *да ся труди*, нм. да са грыже, да са бжхте, да са засипа, да са балосва, че *да са труди* ще рече да става трудна; *състояние*, нм. заможность: той е заможенъ да ѿ даде сто гроша; *навѣжда*, (?), нм. подкустрева, или ѿ ся мѣрнува; *зачнѣли*, нм. заченала, *пожта* (!), нм. пощанка, поревка; *насѣрце*, нм. на сѣрцето; *насѣрце* ще рече обичливо, прѣтно; *на шяра*, нм. цвѣтъ-тъ; *по-посль*, нм. по-сетиѣ; *коремъ-тъ*, нм. търбухъ-тъ; *бѣдрата*, нм. кжлки-тъ; *природата тогава начина велико дѣло*, нм. саморастъ-та тогава създава голѣмата работа; *да ся развива* (?), да расте ли; *оболѣва*, нм. заболѣва; *растваря*, (у-тіето ѿ е тогива затворено), нм. разширява; *стѣнитѣ*, нм. странитѣ, че въ човѣшката снага нѣма стѣни и видове; *ложето и водяво-то*, нм. ризницата и ципяната вода; рѣчь *водяво* е направена види са споредъ дума *варево*? гжжно-то нм. дырничното; *стомахъ-тъ*, нм. жерката, воденицата; *тваръ* (товаръ ли?), нм. създаде.

Отъ 36-й обр. до 40-й. *Рожба* въ ед. брой не ся употрѣбыва, а мл. ще рече *дѣца*: тѣи си нѣматъ рожби. Тукъ можеше да са каже: раждане, добыване, добывка, или родъ. Пѣсенъ-та на една първискинка казва: *ябжлчица е родъ родила и отъ родѣтъ са е потрошила*; *което съ мжкы и неволи добыва на свѣтъ*: (кой добыва?), нм. което тя съ мжкы и неволи добыва; *родилка*, нм. родителка; *прѣсенъ въздухъ*, нм. чистъ; *прѣвѣтри*, нм. развѣтри; *новороденото* (кой ли е вето-

роденъ?), нм. придавчето; *последѣкъ*, нм. плодъ или бабино дѣте; *утроби*, нм. тѣртухъ; *коруба*, нм. хрѣлопа; *напята*, нм. опната; *че трудоветъ при раждането сѣж* тяжки и грозни мѣжы, нм. че боежитѣ при раждането сѣж голѣми и страшни мѣжы; грозни мѣжы казваме, които не сѣж хубавици; *последници*, нм. сетнина; *либавъ* (що е): *болезнини*, нм. болежи; *дыхане*, нм. дѣхане; *най-люшы*, нм. най-вѣжли; *даже* нм. още.

Отъ 45-й обр. до 47-й. *Завзима*, нм. съзсима; *повѣдѣть*, нм. разврѣдѣть; *прѣпорѣчаны*, нм. натѣлчаваме, запознаваме, порѣчваме; *обиленъ токъ*, нм. спорно течене; *токъ* въ Елена казвать на харманьтъ; *пагубны*, нм. загубни; *пабурила* (?), станала буре ли? *погрѣшкы* нм. грѣшкы; *погибель* (?).

Отъ 51-й обр. *Постарай са*, нм. погрѣжи са.

Отъ 68-й обр. до 70-й. *Кѣрмилница*, нм. подойница; *че ся шегувамъ*, нм. че глумя или права глума; *талогъ*, нм. утайки, утави; *тромава* (?), чесовни ли? *лукава*, нм. лиха.

Отъ 74-й обр. до 76-й *жтроба*, нм. матка; *внимане*, нм. вникнуване; *каплива*, нм. рѣдки каша; *начинено нарочито за това*, нм. наречено направено за това; *затыкло*, нм. запушалка, затикалка; *стъпени*, нм. стѣпала; *пѣстунка*, *вая*, нм. бавачка, слугарка, ратакия.

Отъ 81-й обр. до 84. *Доказва*, нм. довежда; *младочка*, намѣсто младица.

Баштинъ якыкъ за малкы дѣца. Втора година. Втора книга за учене слѣдъ Вукваря, съ изображения.

Състави Д. В. Манчевъ. Трете издание исправено. 1874.

Образъ 1-й. *Какво правите*, намѣсто: що правите. *Ученицитѣ съдятъ на редове*, нм. съдятъ редомъ на длѣжнясти столове. *Ученицитѣ учать*, нм. са учать. *Учитель-тъ пыта*, нм. запитва.

Обр. 3-й. *На училище вѣрвете*. *Слѣнце изгрѣ*, *стана пладне*; *хайде скоро закѣснѣхте*, нм. на школото вѣрвете. *Слѣнцето изгрѣ*, *станѣ пладни*; *хайде побѣрзайте*, *че закѣснѣхте*.

И чловѣци, и добытъкъ; *мравка бѣрза*; *пчела хвѣрка*, нм. И човѣцитѣ и добытакѣтъ; *мравката бѣрза*; *пчелата хвѣрка*.

Станѣ драго по ливадѣ, *по ливадѣ и по нивѣ*; *станѣ жарно и по горѣ*; *птичкѣ пѣють по дрѣвіета*. *По нивѣ ся пѣсни чуютъ*, *по ливадѣ косѣ звѣнтятъ*. — *съ книжкѣ въ рѣцѣ*! нам. Весело станѣ по ливадитѣ, по ливадитѣ и по нивята; хубаво е сега и въ гората: втичеата пѣять по дрѣвіето. По нивята са пѣсни чуютъ, по ливадитѣ косѣ звѣнтятъ. — съ книжката въ рѣцѣ.

Обр. 4-й *Черна дѣска*, нам. Черната дѣска; *такъва ли е дѣска-та?* нам. такава ли е черната дѣска? *Плоча*, нам. плочата.

Обр. 5-й. *Наше училище*, им. наш'то школо; *Патонъ* е отъ грац-кото патонъ, им. подъ (на земята). *Подъ* са нарича и оная дѣсчена на-стеля, която е подъ стрѣхата: качи са на подѣтъ; *топливо* им. пещъ.

Обр. 6-й. *Слѣди дѣтя при прозорецъ и си тихомъ урокъ учи; слѣнце си дѣтя огрѣло, па го мами и му дума: Стига учи малко дѣтя; стани, стани, поиграй си! Дѣтя слѣнцу отговаря: „Не ми мами, ясно слѣнце! Акъ не мож да играѣ, докле урокъ не научи и т. н.“* Това е написано на тжй нареченитѣ отъ побратимъ Манчова *бѣли стихове*, сирѣчь Българскій езикъ въ проза безъ ставица. То, види са, да е измайсторосано отъ чужда ржница, че остане ли на п. Манчева, той неможе списа нито черни стихове, а камо ли и бѣли. Тукъ ный са спираме да продължаваме оправянето на *Баштинъ языкъ*, че както видятъ четовницитъ ни, то не е веке Български езикъ, и трѣбува човѣкъ, за да оправи нѣщо, да прѣписва сичката книга. Съ това щото направихме за сега, ный са надѣмъ, че сме отстоили и на на-родѣтъ и на п. Манчова, когото отъ се сжрце молимъ да си оправи подобрѣ книжкитѣ, ако му е присърце и дѣцата да напрѣднувать въ уче-ченето си и той въ работа-та си.

Разглеждане на Ржководство къмъ Физикж-тж, Съста- вена отъ И. Н. Гюзелева. Прага. 1874.

Едно врѣме ный ученитъ говоряхме пословешки, за да са пока-жемъ прѣдъ другитѣ човѣци, че сме по-разумни отъ тѣхъ; защото мы-сляхме, че ученето стопъ въ езикѣтъ, а нѣ въ наукитѣ; едно изричане: *на многая лѣта вамъ*, стигаше за да покаже нѣкого прѣдъ Българ-скій свѣтъ, че е книжовникъ. Тойсь обычай е останалъ и до днесъ, шо-то млозина отъ нашѣ списувачи наичувать челото и платѣтъ на кни-жята си съ думи, които народѣтъ неотбира, и чине имъ са, че той ще са чуди и за рѣчитѣ и за онизъ, копто ги пишатъ. По зла честь днесъ са случва това наопакъ: народѣтъ намѣсто да са исчудва и похвалява такива думи, той са подиграва съ тѣхъ.

— Що ще рече *Шутошь*? пыташе въ Н. З. въ кахвенето нѣ-кой си; едно нѣщо безъ рога отговаряше другъ.

— Що ще рече на Български *Напрѣдъкъ*? пыташе вторій; на-прѣденъ сжрчанъ, отговаряше другъ единъ.

— Отъ два дена насамъ, казваше третій, развалило ми са е по-нятіето за ѣдене и ма боли отечеството.

Да са порасходя малко, думаше четвъртій, за да ми са смѣли е-стеството.

Това не е ли единъ доводъ, че ный ученитъ прѣди да са догавѣдимъ що правимъ, народътъ са укопитева и не прощава да тѣчимъ бащиний си езикъ? А пакъ сега като познахме веке, че ученето стояло въ наукитъ, ный започнахме да ги прѣдаваме на ученици, и да ги прѣвождаме ужъ Български на какъвто езикъ и завърнемъ. Стига днесъ човѣкъ да знае речи го наука Физика, той е слободенъ да я прѣведе и напечѣта за насъ Българитъ, ако ще бы и трандабулски, та намѣсто да уработеваме народнѣи нашъ езикъ, за да бѣдева по-сладкъ и по-пріетенъ, ный го разваляме повече, защото го не почетохме още и отъ край. Жмнете, да речемъ, тритъ списанеа що имаме до днесъ за наука Физика, срѣщнете ги едно съ друго и ще видите, че ный волкото отъ страна на писмовнѣи езикъ вѣрвимъ рачешки. *Изводъ или Начало отъ Физика* е много по-добръ изрѣчено и разумливо на Български отъ колкото *Рѣководство къмъ Физикъ-тъж* (?), за което *Рѣководство* ще поговоримъ повечко. Въ неговѣи прѣдговоръ са намиратъ нѣ само думи раскривени, нѣ и мысли, които са не поерѣщатъ една съ друга; както: *ще земе прилично мѣсто*, нам. *ще хване прилично мѣсто*.

Нѣ издадени-тъ до сега рѣководства къмъ Физикъ-тъж на Българскѣи езикъ, спорѣдъ мненіето ми, слабо отговарятъ на нуждъ-тъж, коя-то наченаха да осѣщатъ наши-тъ училища въ това отношение. Въ това прѣдложене има само двѣ Български думи: отговарямъ и осѣщамъ. Освѣнъ това тукъ са разбира, 1-во че Българскѣи езикъ има Физика и 2-ро че *училищата* както и човѣцитъ осѣщатъ.

Рѣчь *вредно* произлазя отъ г. вреднувамъ, което ще рече: струва, чине, а тукъ е пріето за ущърбно.

Защо-то явления-та, кои-то спадатъ (са падатъ) тука сѣж тѣсно (стѣгнато) свързани по между си и зависятъ (са придържатъ) все отъ едно вѣлнообразносто (сирѣчь, кое-то прилича на вѣлна-та) движене (мърдане) на вкривитѣ частици (на жиливи-тъ трошници).

Колко-то за езикъ-тъ на рѣководство-то, отъ сега ся признавамъ, че той е неудовлетворителенъ, нѣ тѣзи неудовлетворителностъ е неизбѣжна при настояще-то (мое?) състояние на Българскѣи езикъ. Напротивъ, днесъ на Българскѣи езикъ може са еписи или прѣведе яко добръ наука Физика; никоя работа не е мѣчна, кога знае човѣкъ да я извърше. Колкото за показъ на това що рѣкох-ме, ный ще прѣведемъ нѣколко откъсека отъ спомененото *Рѣководство къмъ Физикъ-тъж*.

1. *Матеріѣж* или *вещество* наричатъ всичко това, отъ което сѣж направени нѣща-та въ природъ-тъж, и кое-то нѣи узнаваме съ помощъ-тъж на чувствата си; на прим. камъни, вода, земя, въздухъ и пр. всичко това заедно е матерія. Каква да е частъ отъ матеріѣж-тъж ся нарича *тѣло*, на прим. массата, столътъ перото и пр. сѣж тѣла, защото сѣж части отъ матеріѣж-тъж.

Забѣлѣжване. Рѣчь *вещество* не е Българска; тя може да има прилично значене съ *знание* отъ дума *вѣщъ*. А на матеріята Българитѣ казвать *платъ*. Единъ дѣлъ отъ платътъ наричае *кърпелъ*. Шестъ-тѣхъ кърпеля на едно колело наричае *наплати*; да наплатимъ колелото, ще рече: да му тиримъ околността, сирѣчь да стане веке колело, за да започне да са тѣркаля. А намѣсто *тъло*, Българитѣ выкатъ *сна-а*, снаженъ човѣкъ, а нѣ *тълесенъ*. Черковницитѣ казвать по нѣкогажъ *тъло*, нж което тѣи сж зели отъ рѣчи: *тъло Господне*.

Прѣводъ на Български:

1. Въ наука Физика наричатъ *матерія* или *платъ* сичко онова отъ което сж направени нѣщата въ саморастѣта, а пакъ ный ги познаваме съ нашѣтъ петъ осѣщанеа; речи го: *камакъ*, *вода*, *прѣстъ*, *въздухъ* и др. т., сичко това е платъ. Какъвто и да е дѣлъ или кѣсъ отъ платъ-тъ, наричатъ го *кърпелъ*; да да кажемъ: *прѣстолътъ*, *столътъ*, *перото* и др. т. сж кърпели, защото сж дѣлове отъ платътъ.

4. *Топлородъ*, намѣсто: топликъ или топлиникъ, че ный нѣмаме нито топълъ родъ нито студень. А на единъ изворъ, на който водата нѣкогажъ бива студена и другъ пжтъ топла, казваме *топликъ*.

6. *Опитъ*, намѣсто опытуване, че инакъ са разбира опитъ отъ вино.

8. *За измѣрване на лицата служи таково лице* (измѣрвамъ ще рече: свжршевамъ да мѣря), намѣсто: за прѣмѣрване на равнищата слугува или ся употрѣбыва таково равнище.

То ся нарича квадратъ. Забѣл. Има едно цѣло, което вжрви дванайсетъ гроша, него Българитѣ наричатъ *кржстаче*, защото тамъ има набрѣзденъ ежщій квадратъ. Така ный за рѣчь *квадратъ* имаме *кржстаче* и *кржстакъ*.

Прѣводъ: То са нарича кржстакъ.

За измѣрваніе-то на обѣми-тъ служи обѣмъ-тъ (да ся разбере по-добрѣ, може са каже обнимане или обнемане, защото пжрвитѣ не сж спорѣдъ свойщината на Българскій езикъ), *който е заграденъ отъ шестъ страни съ еднакви квадрати; той ся нарича кубъ*.

Забѣлѣжване. Българитѣ съ дума *осмокракъ* разбиратъ едно нѣщо, което има осемъ крака; така и съ име *шестокржстакъ* или *шестоликъ* ще разумѣятъ единъ кърпелъ, който е отъ шестъ кржстака или лица.

Прѣводъ: Така въ наука Физика *шестокржстакъ* или *шестоликъ* наричатъ единъ кърпелъ, който е обграденъ отъ шестъ страни съ отъ еднаква голѣмина кржстаци или равнища или лица.

13. *Пжривина*. Една джрвена пржчка, която може са прѣвие и са исправи пакъ сама, Българитѣ я наричатъ *жилава*; кога тя е отъ коршумъ — *клицава*; а за сюнгерътъ (истривката) казвать — *бужкавъ*. И както тѣи употрѣбыватъ рѣчь *пжривавъ* само кога е дума за човѣкъ, то на физикътъ ни остава да опрѣдѣли въ *Ржководство къмъ Физи-*

кж-тж на Българскій языкъ, кое нарича жилавина, клисавина, бухкавина и трошливость на кърпелитѣ.

17/6. *Спра*. Платѣтъ, който е по вжлната на овцѣтъ, той е *спра*, затова и Българитѣ казвать *сприва вжлиа*; а онова, което са намира въ кратеритѣ на вулканитѣ, казвать го *тяфѣ*.

Най-яки-тъ кислоти, намѣсто: най-вжрлитѣ киселини.

17/12. *Златото са растопява въ царска ракия*. Българитѣ съ рѣчь *царска* разбиратъ *хубава*. Така съ хубава ракия *по нашему* нѣ само златото може са стопи, нж и цѣла кѣща.

17/13. *Група*, намѣсто: купчина.

17/14. *Окись и закись* не сж Български нито са разбиратъ. За това ный имаме: вжзкиснуване, вкиснуване, прокиснуване, прокиша и прѣкиснуване.

Рѣчь *соль* нѣма млож. брой. А ако иска нѣкой да го скрон противъ Българска свойщина, то ще стане: *солове*, както: *тель, телове*. Намѣсто: съкоя една соль и т. н.

Надѣмса, че тия бѣлѣжки сж доста, за да направятъ да повѣрватъ четцитѣ ни и побратимъ Гюзелевъ, че яко добръ може са спиеше Физика на Български, стига само човѣкъ да има любовь къмъ бащиний си езикъ. Отъ друга страна съгледваме, че нашѣта Българска книжнина колкото малка и да е, побратимъ Гюзелевъ нѣма яко много *въщество* отъ нея, нито е пакъ отъ *читающата публика*, че най-познатитѣ физически рѣчи, п. м. ги нѣма въ *рѣководството* си. За това ный не сме сторили никакъ злѣ съ забѣлѣжитѣ си за наука Физика да подканемъ п. Гюзелева да си поправи списането допжти по на Български.

Ваштинъ языкъ третія година. Пръвѣй дѣлъ — грамматическѣй. Стѣмки Драганъ В. Манчевъ. 1874.

Сѣки живъ народъ има на говорнѣй си езикъ тѣй да я речемъ саморастна Грамматика, споредъ нарѣдбитѣ на която той си изрича право мыслитѣ, та и ако не е написана, тя може са напише отъ неговитѣ уста. Идетъ въ една най-загложна гора, дѣто колыбарѣтъ не е чулъ прѣзъ животѣтъ си *азбуки* нито го е видѣлъ на сжнѣ, па го попытайте колко добытатъ има, той ще ви отговори: *три вола и една крава*. Ный сами попытахме по-прѣди една Конарчанка, защо е дошла въ Пловдивъ, тя отговори: *победиха деверъ ми, че крылъ снопи, та го зарпяха*. Тия два отговора, като ги разстави нѣкой грамматически, ще види, че нѣматъ нито капчица грѣшка; когато, ако ги напишехме споредъ днешнитѣ Грамматики що имаме, щяха да бждатъ тѣй: 1. *три вола и една крава* и 2. *набедихъ мойтъ деверъ, че крылъ снопи и го зарпяхъ*. За наддържане на казаното ще земемъ и покази

отъ напечатанитѣ книги: *Практическа медицина. Раздѣлена на три томове; Нейнъгъ сѣнъ ю юнакъ*. Така, споредъ превождаене на школскитѣ ни книги, ный ученитѣ са ползгахме та прѣведохме отъ чужди езыхъ и Български грамматики, и намѣсто да си оправимъ съ тѣхъ говорний и писмовний езыхъ, ный го сѣбрахме повече, щото мжно ше можемъ да го расправимъ. Една отъ такивато грамматики е и *стѣкмената* отъ п. Манчева, дѣто и сжжитѣ руски причти сж прѣведени, та човѣкъ не може прѣобжрна едно листце безъ да не види нѣкоя грѣшка, по езыхъ, было по грамматика. Друго, единъ четець въ нея срѣща рѣчи: *сѣверни страни студѣ, ледѣ, снѣгѣ, мечки и вжлци, и джрво борика сѣ зеленитѣ си бодилки*, намѣсто нашенското: вода студена, трѣва зелена, вѣнка дебела, овцѣ и кози, брѣстъ и джбъ, и ситенъ ми росенъ дждець, и др. т. Така, като разгледа човѣкъ сичкитѣ долунаписани бѣлѣжки, на е прочелъ и други прѣводи п. Манчеви и срѣщне съ тѣхъ *прѣвгъй дѣлъ—граматическый*, отсича му умѣтъ, че той е изработенъ отъ нѣкой новодошлянъ изъ Росіа Българинъ, роденъ близо *Вранчова воденица*, на която и имете са споменува. Колкото за народнитѣ пѣсни, ный не казахме нищо, защото тѣ си нѣматъ мѣсто въ грамматиката, която учи да говоримъ и да пишемъ право Български, а нѣ и какъ трѣбува да пѣемъ.

Ето тия бѣлѣжки: 1-й образъ. *Правило*, намѣсто: наредба, че р. *правило* произлиза отъ г. *празя* и ше рече онова, което са е правило; 2. *начина ся*, нам. почнува, започнува; 3. *сказуемо*, нам. казало, с. р.; *обясняватъ*, нам. изяснявать; 6. *въ думж-тж волѣ*, нам. въ дума волѣ; 7. *ржцѣ-тъ иматъ по пять прѣста*, нам. ржката има петъ прѣста, а ржцѣтѣ кой знае по колко; *погѣ-тъ на коня сж длѣгѣ*, нам. конѣтъ е щжркокракъ; 8. *азбука*, нам. азбуки, с. р.; 9. *При каквж рекж живѣли дѣдо и баба*, нам. живѣяли дѣтото и бабата или старецѣтъ и бабата; 10. *по шара, по вещество-то*, нам. по цвѣтъ, по платѣтъ.

Много думѣ, што имжтъ въ кореня (си) три или повече съгласни буквы (слова) съ едикъ гласнж, каквото: *Българилѣ, тѣтлѣ, огнь*, и др. въ нѣкои мѣста (?) изричатъ като да има между двѣ-тѣ съгласны ъ: *Българинѣ, пѣтлѣ, огнь*, и др.—Освѣнъ р. *петлео, ошео*, зв. п., другото е измыслено отъ п. Манчова, а д. *человѣкъ* е заето отъ черковното.

11. *Веселинѣ и Боянѣ си играли на едно мѣсто (!) по снѣга*, нам. си играли на дворѣтъ по зелената трѣва; 13. *буква-та ѣ*, нам. буква ѣ; 14. *единѣ денѣ дѣдо отишѣлѣ*, нам. единъ денъ старецѣтъ отишѣлѣ; *на земж-тж*, нам. по земята; 15. *поришила*, нам. испоразвалила; *рыболовство*, нам. рыбащина; 17. *тогова не ся пише*, нам. тогава той са не пише; *дава бѣло мѣлко*, нам. пуца бѣло мѣлко; 18. *отмѣнява (?)*, 19. *дѣвѣ играйтъ по училището* (по стрѣхата ли?),

Въ единъ народътъ дѣто непрѣстайно са разговарятъ мѣжѣ съ жени, човѣци отъ сѣкѣй занаятъ и съ сѣкаквъ видъ умове; дѣто пкрвѣй прѣдмѣтъ е залжването и пкрвото достойнство да бѣде угоденъ нѣкой; дѣто облагата, искането и най-противнитѣ общи мысли сж сѣкогажъ прѣдъ очитѣ на еднитѣ и на другитѣ, трѣбува човѣкъ да обюздава непрѣстайно вжрвежътъ на умътъ, както вжрвежътъ на нѣкой кжрпелъ, и да сжзира погледътъ на оныя, прѣдъ които той говори, за да отслаби въ изричането на осѣщането си или на мыслыта си онова, което можеше да додѣва на празновѣріето имъ или да прѣчи на тѣхното самолюбіе.

Отъ това са е заченалъ тойсь народенъ изговоръ, щото да говоримъ за челядни работи благородно и за голѣми работи простичко; да присвояваме най-тѣжкитѣ сѣнки въ приличность-та, да туряме въ изговорътъ си както и въ обнасянето си едно истжичено простжпване отъ почетъ колкото за родътъ, за чинътъ, за достойнството и за личното почитане на оныя, вжмъ които човѣкъ говори.

Книжовницитѣ и ученитѣ, като учаха свѣтътъ съ списанеата си, истжкмиха своята даровитость въ свѣтътъ; тѣе му донесоха познаниеата си и просвѣтенето си.

Най-хытритѣ прѣшири за сладостьта на говоренето и за изнамѣрванеата на наукитѣ сж быле прѣдмѣти за разговаряне, и, за да бы да са осѣтятъ тѣи прѣдмѣти дору и отъ лекоумнитѣ и нѣ яко прилѣжнитѣ, дотрѣбувало да имъ са направи тѣй да го речемъ единъ новъ езикъ, дѣто пріетностьта са намирала наедно съ ясностьта.

Отъ това сдружено и усилено надварване са осѣща, че е трѣбувало да произлѣзе единъ чистъ езикъ въ кроежитѣ си и тжкменъ въ изричанеата си, по-лжкатушенъ въ забыкалянеата си и извиванеата си отъ колкото въ вжрвежитѣ си; да изговаря съ ясность сичко, щото погледътъ на умътъ има за най-отвлечено, щото осѣщането има за най-истжичено и щото приличностьта на дружината има за най-скороходно.

Спорятъ едно облизыване, което отъ пржвъ погледъ може да очуди, тойсь езикъ е заедно и за политичность и за философія; той е длжженъ на неговото си сжщо достойнство за нымѣшкото токо-речи вселенско прѣобладаване, което Романитѣ напустно са опытаха да направятъ за тѣхній езикъ, ако и да заповѣдваха употрѣбенето му на оныя народи, що ги бѣха покорили.

Сичко отслабнува като са изгладева и най-вече езичитѣ. Тѣи изгубватъ повече вети думи що ги непридобывать изново, а пакъ са обогатяватъ само съ забыкалванеа и извиванеа.

Множество употрѣбени думи отъ Виргиліа бѣха вече уветѣли по врѣмето на Сенека. Езикътъ на Росини щѣше уветѣе и можеше бы и да са развали скоро, ако едно основане, непознато на Романитѣ, на бж-

днѣше да му уварде богатството и чистотиата. Тая подвѣда была обвѣрена на Академіата френска.

Езыцитѣ, както и законитѣ, трѣбува непрѣтайно да са посрѣщатъ пакъ съ началата отъ които тѣи произлизатъ. Наштъ езыкъ е длъженъ на даровититѣ списанея за своята сила и за своята спорностъ; той е длъженъ на голѣмото народно живуване заради единъ дѣлъ отъ своята прѣстностъ; нѣ най-вече той е длъженъ на задружнитѣ събирание отъ бѣлци и книжовници за истинското си достойнство, а пакъ на самото тѣхно сдружаване може да длъжиѣ за увардването на своитѣ врѣхнини.

То е работа на добритѣ списувачи, безъ омысль, да задържаватъ съ списанеата си чистотиата на езыкътъ, и да закрѣпляютъ добрата сладость за говоренето противъ нововъведенеата на нѣкои книжовници, които иматъ само дарби да бѣждатъ исправници; които прѣматъ за въобразене едно насилно сбирание отъ несъвързани значенеа и вѣрватъ съ това, че си правятъ единъ стилъ като назначаватъ мъчно съврѣзи на неупотрѣбени думи, на които издырването е напусто, кога тѣ не сѣ надхвани отъ потрѣбата да изговарятъ едно сбирание отъ мысли.

То са стои на прѣднитѣ човѣци, на които умътъ е просвѣтенъ съ учене и съ размыслеване, та познаватъ нарѣдбитѣ на езыкътъ и уработеватъ писмовнѣи занаятъ, да прѣваратъ, въ тоя свѣтъ дѣто тѣи живѣятъ, доказванеата, които наштъ езыкъ може прѣеме отъ лекоуміето, отъ незнаянето или отъ едно пусто пристрастіе.

Книжовницитѣ може да познаватъ по-издълбоко наредбитѣ на писмовнѣи езыкъ; а пакъ бѣлцитѣ иматъ вѣзъ говорнѣи езыкъ едно пиане, което познаниеата не могатъ да дотѣкмятъ. Така тѣмъ ся пада да распознаватъ въ обрѣгнуването на нѣкои изричанеа онова, което е отъ употребенето или отъ модата, отъ царедворскѣи езыкъ или отъ другарскѣи; да опрѣдѣляватъ междитѣ на тоя *добъръ изговоръ*, който е много запознатъ и малко изясненъ, та са не пада и на умътъ и безъ който единъ уменъ човѣкъ влазя нѣкогажъ въ прѣмежди да бѣде на прѣсмѣвъ; който не е добрата сладость за говоренето, защото тя има по-истиничени наредби и едно по-разширено вліяне; който наичева умътъ и сладостта за говоренето въ Свѣтътъ, и можеше загради слободиата на дарбата, ако да поискуваше да са турятъ подъ яко незастояни и промѣнливи наредби списанеата отъ въобразенето и отъ даровитостта.

Похвалата.

(Писмо отъ една майка къмъ сына си).

Твоята врѣсть е врѣме за надѣжба, вѣи може да ся обрѣчатъ, и азъ обычамъ да вѣрвамъ, за честността на моитѣ дни, че са задължавате много, нѣ вѣи не сте още нищо задържали; така вѣи сте дос-

тойни за насърчване, нж не може да искате да ви похваляватъ. Градинарътъ, който е насадилъ тыя липи се на тирове въ градина Епинай, не помислева да ги хвали за сѣнката, която тѣ не могатъ още да правятъ; той са опрѣдѣля само да са грыже добръ за порастеването имъ, и да ги нагледва сѣкакъ за да растжтъ и да наякнатъ; той окастрева врѣхаритѣ, които можахъ да истеглятъ отъ главнитѣ клонове потрѣбнѣй сокъ за мѣзгата; той може да разсжда, да речемъ, отъ хубостъта на листата какво може да стане дървото подыръ нѣколко дена; той са гали мѣлчешкомъ, че неговитѣ грыжи напрѣднуватъ; нж нему ще румне на умътъ да са похвали съ своята сполука само когато тѣ липи, спомогнате отъ врѣмето и отъ нагледването, станатъ за наичване въ градината на тѣхнѣй майсторъ.

Похвалата е една правда, която даватъ на същественото удостоеване; тя трѣбува да ны милкура толкова колкото знае да уварди нашата смиренность, че свѣстьта ни е сговорна съ нея, и е дадена намъ отъ достойни за похвала човѣци и похвалителни да ни сждятъ. Ако вый имяхте прѣведени нѣколко хубави откъска отъ Теренція или отъ Виргиліа, и да сте вникнали въ тая работа яко добръ, щеше ли ви бжде драго да ви казва нѣкой блазѣ, който незнаеваше никакъ латинскѣй езикъ, и който нѣма вкуснуване и просвѣтене, та не зная да разсжди, ако е добръ прѣводѣтъ ви? То са знае, че нѣ. Така оная похвала е за искане, на която одобренето е познато и основно.

Употрѣбенето да хвалимъ безъ помислеване и безъ разсждање оныя, що сж при насъ, и да оставяме придумването и укорѣтъ за онисъ, които ги нѣма, и една сетнина отъ развалата на нашѣтъ обычаи, отъ нашѣта неработность, и отъ неумѣреното вкусване за дружината, която е много потрѣбна на мѣрзеливитѣ. Растухата ны е направила да са чудемъ сами съ насъ-си; за да не бждемъ никогашъ съ насъ, тя ни кара да ходимъ отъ една дружина при друга, тя ны е направила да приедемъ тая лекость въ разговоритѣ си, съ която ный похваляваме и укоряваме обыкновенно безъ да смѣтнемъ за нѣкоя мисль въ разсждањеа ни: такжвъ единъ обычай става бжржѣ прѣмеждивѣ.

Политичностьта е въ осѣтливото сжрце едно сладко, истинско и волно изричане отъ осѣщане, почитане и благосклонность. Лжстенето или милкуването, напротивъ, е едно пусто и дебелашко приструване, не което никой не бива простака. То са неупотрѣбява веке кжмъ непознатитѣ съ доброволенъ начинъ и съ почтене, за което сме длжжни на сичкѣй свѣтъ. Сичкитѣ онисъ що ги срѣщаме приемятъ отъ вжнѣй най-горѣщитѣ изясненеа отъ едно приетенско, което сжрцето не е осѣтило никогажъ, и приетенѣтъ на сичкѣй свѣтъ е студень и равнодушень кжмъ сичко. Отъ едно извжнѣрно желане да бждатъ угодни, людѣето сж обжгнали на прѣкаляванеа и на обычайни хвалби: тѣи хвалятъ, нѣ защото сж проникнали истински за добрината и за хубость на нѣщото, което искатъ

да одобрятъ, нж само да не загубят случката да кажат една приетна дума. Было то добръ скжтано или са е случило въ тарътъ, за това малко ги е грижа. Каква ли приетност можеше направи на единъ свѣстни човѣкъ една толкова за непоглеждане политичность. Ако ми са стои истински похвалата, не трѣбува ли да ми дотегнува отъ онова съ което ма трупатъ безъ разсѣждане и сж готови да го расказатъ на пжрвій дошлянъ, който щеше ги слуша? Ако пакъ не ми са пада никакъ, колко засрамяване ѳ да приемамъ смжмреване съ името на похвалата! Защото да ми прѣвъзносятъ добринитѣ, които ги нѣмамъ, не е ли се едно да ма мжмрятъ за моята оскждность? Има и още много. Тая силна страсть да хвалятъ едно нѣще са простира нѣкогажъ въ свѣтътъ до най-достойнитѣ за хуляне дѣянеа, и става една долнеость, която лекостьта и лекоуміето на нашъто обнасяне не знаеваше да прости. . . .

Почтеній човѣкъ работи да са сподоби за похвалата, нж я не тжрси никакъ; той знае, че само тогава става нѣкой достойнъ, кога работи за нея. А пакъ който са гриже за нея, той показва слабостъта си, че не е яко достойнъ. Въ вето врѣме людіето казвали, че завистъта дырила добродѣйностьта както сѣнката вжрви подыръ снагата: това е още по истина за похвалата; нж снагата не трѣбува никакъ да тича слѣдъ сѣнката. Една добра работа докарва очудване на сичкитѣ човѣци, та за нея не е потрѣбно да проси нѣкой вышегласіе. Сѣкій бжрза да прославя добродѣйностьта. Бывалицата на Франца ны научава, че Лудовикъ II, раздразненъ отъ лоши човѣци да си отмжсти за докачването що му быле направили неговитѣ врагове прѣди да възлѣзе на прѣстолътъ, казалъ имъ за сичко отговоръ това: че Френскій царь не е станалъ да отмжстива за направени-тъ псувни на Орлеанскій князь. Тая толкова благородна и достойна дума за единъ царь, прави своето дѣяне вжзъ сѣко осѣтливо сжрце; а то не сж вашѣ похвали, които я правятъ чудна; тя е отъ само-себе-си такава споредъ доброто осѣщане, което я е изрѣкло. Защото, ако вый са научвахте, че тойсѣ исторически показъ не е истина, и че Лудовика II не е го сджркало да прости враговетѣ си, мысльта за добродѣйность и за благородство, която ете дали на царското дѣяне, ще изчезне, и вашѣта похвала ще бжде една пуста тжканъ отъ думи.

МОРЕТО и МОРЦИТѢ.

Много е мжчно на оныя човѣци, които никогажъ не сж пжтували по море да си помислятъ щото осѣща нѣкой, когато отъ покривѣтъ на единъ корабъ гледа отъ сѣка страна само истинското лице на пропастьта. Въ прѣмеждливій животъ на морцитѣ има една самовластность, която произлазя отъ нѣмане земя; тѣи захвжрлятъ край морето човѣшкитѣ

Пѣсакътъ на пѣсячливій часовникъ са просыпва злѣ: ще вали дждѣ.

Забѣлѣжихме рыба̀ри въ вѣрвежѣтъ на кора̀бѣтъ: ще изброимъ едно зѣрно.

Подхвѣркливитѣ рыба̀и са показаха кѣмъ пла̀дѣтъ: вѣрмето ще са отиши.

Едно ясно гѣмно става кѣмъ за̀йди-сѣлѣще въ обла̀цитѣ; то е стѣпката на вѣтѣрѣтъ; утѣ вѣтѣрѣтъ ще духа отъ тая страна.

Водата си промѣни цвѣтѣтъ; видѣха са плувнати дѣрвета и водораслѣци; сѣгледахъ са рыба̀ри и диви патки; едно втиченце ка̀чна на рей-тъ: трѣбува да са тури носѣтъ извѣнѣ, защото наблизява земя, и не е добѣрѣ до приблизяваме до нея по̀щемъ.

Въ клѣтката има единѣ обѣчливѣ пѣтель и тѣй да го речемъ свѣщенѣ, кой е прѣживѣялѣ сичкитѣ други; той е прочу̀тъ, че е пѣлѣ по вѣрмето на едно сбиване както въ двѣрѣтъ на една кѣща вѣрѣдѣ свои-тѣ кокошки. Подѣ покрывѣтъ сѣди единѣ катаракѣ: той има су̀ра ша-рена козина, го̀ла онашка, мустаки отъ конски примки, здравѣ е на кра̀къ, прави противно тегло прѣзъ надлежното клатене и кѣрлюшка прѣзъ хѣлбочното люлене; той е пѣтувалѣ два пѣти околѣврѣжѣтъ свѣтѣтъ, и са е отѣрвалѣ отъ едно стрѣшене кора̀бѣ отгорѣ на едно буре. Мучо дава на пѣтельѣтѣ нѣтопенѣ пѣксимѣтъ въ вино, и Шаро има прав-дина да спи, когато му са по̀иска, въ камарата на вѣторѣй ка̀питанѣ.

Старѣй матросѣ прилича на старѣй ора̀чѣ. Тѣхнитѣ жѣтви сѣ раз-лични, я: матросѣтъ е прѣминалѣ единѣ скитнически животѣ, ора̀чѣтъ не е напѣстналѣ никѣгажъ нивата си; нѣ тѣи познаватѣ изедно звѣз-дитѣ и прокобѣватѣ за бѣднѣостѣта като правѣтъ бѣздитѣ си. На еди-ниѣ: чу̀чулигата, пѣтнадѣжѣтъ и славейтѣ; на другѣй: рыба̀рѣтъ, кара-вайката и морската лѣстовица, сѣ тѣхнитѣ прѣроци. Тѣи си отѣйватѣ сѣкѣй у тѣхъ си вечерѣ: единѣй въ камарката си, другѣй въ плѣвникѣ-тъ си; едни слаби ко̀любки дѣто буйниѣ вѣтѣрѣ, който ги лю̀лѣе не кѣт-не никакѣ мирната свѣстѣ.

Матросѣтъ не знае дѣ ще го сѣграбче смѣртѣта, на кое крайморѣ той ще остави животѣтъ си; може бѣ, кога размѣси сѣ вѣтѣрѣтъ сѣт-нѣшното си дѣхѣне, да са пустне вѣрѣдѣ вѣлмата, залѣвенѣ между двѣ морски лопати, за да продължава пѣтуванѣто си; може бѣ да го зако-паятъ въ нѣкой пустѣ сѣрѣдомѣрѣ дѣто никѣгажъ нѣма да го намѣри нѣкой, сѣщо тѣй както е спалѣ усамотенѣ въ лю̀лченѣто си легло, вѣрѣдѣ Океанѣ.

Самѣй кора̀бѣ е една глѣдачница: осѣтливѣ отъ най-малкѣто вѣз-виване на кѣрмата, змѣй на хвѣркатѣй бѣгачѣ, той са по̀корява на рѣ-ката отъ кѣрмачѣтъ както единѣ конѣ на рѣката отъ единѣ ѣздачѣ. Гиздавината на боровѣтѣ и на вѣжѣята, лекѣстѣта на матросѣтѣ, които подхвѣркатѣ по рейѣветѣ, различнитѣ глѣдки спорѣдѣ както са прѣдста-вя кора̀бѣтъ, было да плува по̀легнатѣ сѣ единѣ насѣрѣщни буйнѣ вѣтѣрѣ, было да вѣрви бѣржѣ направо сѣ единѣ добѣрѣ вѣтѣрѣ правѣтъ отъ тая

учена машина едно отъ чудесата излѣзло отъ даровитостъта на човѣка. Ту вжлмата и пѣната имъ са разбивать и прѣскають сръщо хълбокътъ, ту тихото вжлмо са раздѣля, безъ опиране, прѣдъ носятъ. Прѣпорцитѣ, островжрхнитѣ прѣпорчета и вѣтрилата свжршять хубостъта на тоя Нептуновъ палатъ; най-долнитѣ вѣтрила, сгжнати надлжжъ, са извивать както дълги улици; най-горнитѣ, прѣщжнати посрѣдъ, приличать на грждитѣ отъ една морска самодива. Съживенъ отъ едно силно духане вѣтръ, корабътъ, съ грабнакътъ си, както съ палешникътъ отъ едно о-рало, уработева многопрочно морското поле.

Изъ тоя пжтъ по Океанъ, надлжжъ който не са виждать нито држвие, нито села, нито градове, нито кули нито звжнилници, нито гробница; изъ тоя друмъ безъ спонци, безъ дребни камачета, който има за слогове вжлмата, ради застани вѣтроветѣ, за свѣщи звѣздитѣ, най-хубавата отъ личбитѣ, кога нѣкой не тжрси непознати земи и морета, е сръщнуването на два кораби. Ти са виждать еднотружно въ прѣдѣлникътъ съ пусола и са унжтевать единъ кжмъ другий. Будата и пжтницитѣ побжрзувать да излазять на покрывътъ. Двата кораба са приблизывать, издвигать прѣпорцитѣ си, сгжнвать на половина вѣтрилата си и са разминувать прѣдѣлникомъ. Кога сичко са смжлчи, двамата капитане са исправять на задницата и са попытвать съ тжрбило: „Името на корабътъ? Отъ кой пристанъ? Името на капитана? Отъ дѣ иде? Колко дена е изжрвѣлъ? Широчината и дължината? Сбогомъ, добъръ часъ!“ Тогава са отпуца рифътъ и вѣтрилото пада. Матроситѣ и пжтнитѣ отъ двата кораба са поглеждать че бжгать безъ да си кажъть нито дума. Единтѣ отийвать да тжрсать слжницето въ Азіа, другитѣ слжницето въ Европа, което ще ги види сжщо тжй и да умирать. Врѣмето завлича и отдѣля пжтницитѣ по земята още побжржѣ отъ колкото вѣтрътъ ги не откарва и ги не отлжча по Океанъ; ти си правять една бжлжжа отъ далечъ: Оставай съ здраве! Общій застанъ е вѣчностъта.

И ако сръщилитѣ кораби бѣха бжле на Коока или отъ Перузіа!

ИСТЪКМЯВАНЕ

на

ЧОВѢШКАТА ХУБОСТЬ.

Както сичкитѣ нѣща можъть да са истжкмявать, сжще така и човѣческата хубость може да напрѣднува и да побива вржхъ; хубостъта на кроежътъ са истжкмява; тя са увардва или погрозява споредъ климатътъ и мѣстото дѣто човѣкъ живѣе; спорѣдъ богатството, разлагането на земята и ѣденето съ което той са храни; споредъ обичаитѣ, отгледъ

ването и стапалото на истащенето, които сж много или малко сгодни за сичкото растваряне на самороднѣ-тѣ му направа.

Първитѣ човѣшки челяди, които сж населили земята, нѣма ли никакъ хубавій строежъ, който е отличилъ, по-сетнѣ, истащенитѣ народи; това ный ще са опытаме да доведемъ. Нѣ, за да дадемъ правда на това сѣдване, неизбѣжно е да набрѣздимъ кѣсичко непрѣкъснатій редъ на живитѣ по земскій валякъ, споредъ голѣмитѣ натуралисти. Така като оставимъ на страна ветитѣ науки за създането на свѣтътъ и старитѣ бытейски или сторнически книги отъ различнитѣ вѣри, които описвать човѣшкото пораждане споредъ тѣхній начинъ, споредъ познана-та на врѣмето и помысльта на списувачитѣ имъ са мыслили да постигнать, ный ще разгърнемъ голѣмата книга за самораствѣта и ще видимъ въ нея написани тѣя истини: *Животътъ вжрви съкогажѣ отъ простото до съставното*. Испървомъ, животътъ съ тѣнкожично попиване, трѣвни животъ заловенъ непрѣмѣнливо о земята; сетнѣ още помалко раствореній животъ зарятій, смѣсенъ животъ между растлекътъ и гадината; най-сетнѣ животътъ на живинитѣ отъ единъ по-напрѣднатъ редъ, които са мѣртатъ и иматъ самободѣтъ за увардване; завчасъ слѣдъ това, животътъ на голѣмитѣ гадина съ по-растворенъ самободѣ; най-подырѣ животътъ на човѣка най-свършеній отъ сичкитѣ и който трѣбува да са има като сетнешното и най-высокото затичване на създавническата сила.

На Геологическитѣ ученеа отъ днешнитѣ учени, ный сме длѣжни познането за тѣя истини; земското отравяне имъ е изровило прѣширокий свѣтъ на ископателнитѣ, които сж гледали другъ пѣтъ свѣтлина, и днесъ сж заровени въ дѣнъ земѣ, на една по друга пастели, съкогажѣ отъ простото до съставното; сирѣчь живини отъ най-высокий редъ на трупани надъ живинитѣ отъ най-долний редъ. Между оставкитѣ отъ безбройнитѣ прѣдипотопни живини, дыри отъ човѣка не са срѣщатъ никадѣ; така неговото създане е по-сетнѣшно отъ голѣмитѣ прѣоброжаенеа, които въ пѣрвоначалнитѣ врѣмена сж разручкали земскій валякъ. Едно множество различни видове трѣбувало е да са раждатъ, да са напоследѣвать, за да приготвятъ мѣстата и да ги направятъ сгодни за животътъ на видоветѣ, които са намиратъ днесъ. Сичкитѣ тѣя сѣднуванеа показувать, че въ сѣщината на създавническата сила е да произвожда прощично и едно по друго, безъ помеждутно прѣкъсване, и че неизменливій самовласни редъ, който е по свойщината на тѣя сила, не е край да искара гадина **С**, прѣди да са несторатъ отъ по-напрѣдъ **А** и **В**. А съ силата на тоя неизмѣливъ законъ безгрѣната верига на законитѣ е съставена отъ тѣркалца до сушь стѣпални и които са напоследѣвать едни по други безъ никакво прѣстанване въ продължителността. Така, зарникътъ е пѣрвото тѣркалце отъ нея верига, и човѣкъ е сетнѣшното; съ други думи: зарникътъ прѣдставя гадинскій животъ въ началото си,

а другитѣ гадии, въ едно по дружнѣй си редѣ, прѣдставятъ сѣкоя на-
прѣднина дорѣ до човѣка, който ся явява като най-сѣтнешното сторва-
не или най-напрѣдналѣй прѣдѣлъ на гадинскѣй животъ.

Така отъ това начало, човѣшкѣй родъ безъ друго е подложенъ на за-
конѣтъ за напрѣднуване; яко неистжкменъ испжрвомъ, той е трѣбувало
да зима малко-по-малко прѣднина, за да дойде до тамъ, дѣто е достиг-
налъ по-сетнѣ. И, наистина, отъ антропологическото отсичане умъ при-
личя да повѣрваме, че испжрвнитѣ човѣци сж имали малко разлика отъ
по-долнѣй до тѣхъ оширъ. Прилични на живинитѣ отъ по-долнеото стж-
пало споредъ потрѣбитѣ на направата, тѣ сж са отличали отъ тѣхъ са-
мо по растварянето и по истжкмяването на мозачнитѣ сачева. Непрѣстай-
но въ борба противъ стихитѣ, буритѣ и гадинитѣ, които сж налитали да
ги повлачатъ, тѣ сж живѣяли много врѣме самободно за увардването
си и непрѣстайно сж быле залѣгнати да тжреатъ храна и слонъ. Колко
ли вѣка е трѣбувало да са изминатъ отъ както човѣшкѣй родъ, съста-
венъ испжрвомъ отъ усамотени и скитнически челяди е можалъ да са
събере на орляци и най-сетнѣ да стане мощни народи! Колко ли вѣка?...
Прѣданаеата, сѣкогажъ пълни съ небывали, теологіата и най-истжнчената
метафизика не можтъ да опрѣдѣлятъ началнитѣ врѣмена на самораестъта;
то са пада на ученитѣ гео-етнографи да отреджтъ тжкмо прѣобращанеа-
та на земскѣй ваякъ и да прѣсмѣтнатъ изжвряванеата на врѣмена-
та, които сж са изминали отъ какъ са е явила пжрвата човѣшка че-
лядь дорѣ до основането на пжрвата царщина. Така отъ тѣхнитѣ ра-
боти излазя, че безъ да са оттеглеватъ отъ законѣтъ, който управя
вселена, човѣкъ е най-славното имъ явяване; и намъ отсича умѣтъ, че
испжрвнѣй човѣкъ, който е живѣялъ подъ властѣта на самободѣтъ, не
е можалъ да достигне отведнажъ до онова истжкмяване, което е пости-
гналъ по-сетнѣ, освѣнтъ ако бы да го извадимъ изъ земята, както минер-
ва до край обржжена изъ челото на Юпитера, едни небывалици, които
не минуватъ въ това врѣме дѣто нѣй живѣемъ.

Подыръ изминуване много вѣкове, когато, съ саягашнитѣ си прѣ-
хожданеа, човѣшкитѣ челяди населили различни мѣста по ваякътъ, о-
ширитѣ сж са распорѣдили споредъ стжпалото на широчината и каквини-
тѣ на земята. Така тогава човѣшкѣй кроежъ е постигналъ едно хубаво
растваряне и са е истжкмилъ въ нѣкои страни, когато по други той е
останалъ въ испжрвнѣй си образъ или са е погрозилъ отъ вліянето на
промѣнливи причини.

Познато е показано, че сѣдачитѣ по умѣренитѣ пояси, изобщо, сж
по-добрѣ направени и по-остроумни отъ колкото малораслитѣ орляци по
ледянитѣ, и отъ колкото изнемошялитѣ народища по горѣщитѣ климати.
Добрѣ разложенитѣ плодородни страни искаравтъ за тѣхнитѣ сѣдачи е-
дна здрава и спорна храна и сж най-сгодни за човѣшката хубость, ко-
гато гладнитѣ и нездравитѣ са опиратъ на растваряніето ѣ и я по-

грозивать. Народитѣ дѣто обычаитѣ и охалността владать, дѣто гимнастическитѣ основанеа сѣ на почетъ, забѣлѣжвать са по якостта и по самородната хубость, по имане сѣрце или сѣдржане и по сѣкоя една добродѣйность. Такиви сѣ быле едноврѣменнитѣ Грѣци и Романитѣ, на които нѣй сме длѣжни за днешното наше истащене и образование. Най-вече Грѣцитѣ, по врѣмето на тѣхнитѣ славни новоуправи, бѣха постигнали най-высокій врѣхъ на хубостта. То былъ Солонъ, тойсѣ прочутъ законодавачъ отъ Атина, който, прѣвъ турилъ основитѣ на една наредба за отгледване сгодна да истѣкмява човѣка. Законитѣ, що направилъ заради това, имали два прѣдмѣта, отъ които единѣй былъ да дава здраве, сила и якость на сачевата съ простонѣравіето и гимнастиката (обученіето); другѣй былъ да накичева умѣтъ, и да образява обычаитѣ съ сладкодуміето и добронѣравіето. Мряморитѣ, които сѣ оцѣлѣли отъ тоя майсторски народъ, показвать ни човѣшкѣй кроежъ токо-речи въ неговата най-непомислена хубость. Египтянитѣ, напротивъ, слѣпи роби, впрѣгнати въ яремѣтъ отъ една тежка теокартія, не сѣ прѣминѣли никогажъ междитѣ на тѣхната самородна и испрѣвна направа, тѣи си останали сякогажъ грозни, когато Грѣцитѣ, на които тѣи были прѣдѣди, станали хубавци, голѣмливи и высокопарни.

Така са познава отъ саморастната бивалица за човѣка, че образътъ, по свойщина на различнитѣ народи по земята, са придрѣжа испрѣвно отъ саморастъта на климата, на мѣстата, на ѣденето и на малко или много свѣршената заможность на истащенето. Единъ животъ до край сладострастенъ, по начинъ на добытакътъ, и да трае много въкове по изгорѣлитѣ отъ слѣжцето страни, е прѣобразилъ лицето на Негрѣтъ и е направилъ длѣговати челоститѣ му като зурла. Извѣнмѣрнитѣ студове на полярнитѣ страни сѣ исто тѣй сплѣскали образътъ на тѣхнитѣ сѣдаци и са спрѣли порастеването на костната имъ направа. Напротивъ истащений и образованѣй животъ отъ умѣрено небѣ, на една плодородна земя, направа на човѣцитѣ единъ правъ и редовенъ образъ, една добрѣ направена снага и размиренѣи умовитѣ сили. Едно длѣго обрѣжнуване слѣдъ като е прѣобразило испрѣвната човѣшка направа и е завѣдило придобитата, образнѣй печѣтъ на различнитѣ човѣшки ошѣри остана веке незаличливъ. При всичко това, снажното съставяне е осѣтило сякогажъ яко забѣлѣжителното влѣяніе на храната, на мѣстата и на обычаитѣ отъ честитѣ климати въ Пелопонесъ, въ Іонія, въ Испанія, въ Италія, въ пладѣйска Франца, и др. т., сѣ саморастно хубавци, събудени и пѣргави, когато народитѣ, които населявать блатливитѣ долове или които дѣхатъ непрѣстайно единъ влаженъ и гѣстѣкъ въздухъ, както сѣ ветитѣ Беотійци, Оландци, и др. т., иматъ изобщо една тежка снажна направа. Единъ сладѣкъ и еднакъвъ климатъ, втѣлпява на безнитѣ и на характеритѣ своята сладость и своята еднакъвость; народитѣ, които населявать прѣхубавитѣ равнища въ Азіа сѣ като единъ показъ. Силнѣй

въздухъ по планинитѣ направа човѣка юнакъ, пжргавъ, голѣмливъ: Спартанцитѣ, Швейцарцитѣ, населенеата по Пиренейски планини, по Кавказки и т. н., добаватъ на една голѣма самородна дейность единъ ненадвивливъ обичъ за слободіе.

Така, разликата въ харатерътъ на народитѣ са придръжа повечето отъ вліянето на климатътъ, и тя разлика е толкова подѣчена, колкото климатическото вліяне е по-силно. Отъ това сж са породили тѣя причини, които бѣлезятъ образътъ на сѣкій народъ: — Френецътъ, както и едноврѣмешній Гржгъ, е лекъ, ходежни, незастоянъ, пж умовитъ, обичливъ и политични. — Ингелизътъ е студень, истински, голѣмливъ, има отворена ржка и са прѣдава, кога е рѣчта за неговата татковина. — Испанецътъ са показва тежекъ и голѣмливъ. — Италианецътъ сговорливъ и похвatenъ. — Оландецътъ хладнокржвни. — Нѣмецътъ джлбокомыслень, разсждителень и упоритъ. — Русецътъ показва, въ една яка снага, голѣмината отъ душа на испржвнитѣ народи. — Турчинътъ е тежекъ, значителень и отъ една неисказана вѣрность. — Арапинътъ е сухъ, раздражителень, недовѣрливъ, сжрдитъ, неукротимъ, и т. н. . . .

Бденето и піенето иматъ прѣголѣмо вліяне въ направата, защото тѣя крѣпятъ животътъ, както и натжмиватъ пакъ загубитѣ що снагата ги прави непрѣстайно съ исхвжряванеата си. Готвачината, или занаятътъ да са готви бдене или гозба, е една отъ главнитѣ дѣловѣ за здравето на кроежътъ; защото съ бденето и съ рѣдътъ му човѣкъ може да промѣни до край кроежътъ, да го умложе или да го смали; да уижтева храната къмъ еди-кое снажно мѣсто, да я спира къмъ друго пѣкое, да потикнува животътъ, да прибръза или да трае още, и т. н. Така тойсь дѣлъ отъ това списане като иска по-истжнко приказване, ній по-нататакъ ще поговоримъ повечко за него.

Значене на самородната човѣшка хубость изобще.

Що е човѣшка хубость?

Това пытане толкова простичко и толко лесно, по видимо; да са расправи, е было мжнотіа на млозина отъ ученитѣ, които не сж може да го заграджътъ въ едно значене тжкмо логически и то е заради това, че каквинитѣ, които съставятъ хубостта, не сж истинитѣ за сичкома, нж различатъ споредъ народитѣ и климатитѣ, споредъ човѣцитѣ и тѣхното малко-млого подадене да разбиратъ и да распознаватъ. Я, онова, което е хубаво за еди-кой народъ, то не е никакъ за единъ другъ; онова, що накичева това нѣщо, погрозяваше друго пѣкое; усамотенитѣ хубости и хубостта изедно що схващатъ, въ пжрво мигнуване око, искуственикътъ и познавачътъ оставятъ за сѣкогажъ скрити отъ очитѣ на простачитѣ, и т. н.

Повечето отъ едноврѣмешнитѣ и сегашнитѣ философи сж изяснили хубостта съ единъ толкова тжменъ начинъ, щото е мжчно да имаме за

това една ясна мисъл. Значенеата отъ хитровачитѣ сж сѣкогажъ тѣй безпрѣдѣлни, така двозначителни; щото, намѣсто да изяснятъ пытането, тѣй го затѣмняватъ и замотаватъ. Тѣй, да речемъ, кога Платонъ ны казва: „Хубостѣта е свѣтлина на истината.“ Сетѣй той добавя: — „Не е край щото нѣщата, които сж истинско хубави да не ни са виждатъ хубави, най-вече кога тѣ иматъ онова, което прави щото да са виждатъ намъ хубави.“

Споредъ това можемъ ли да познаемъ сжщественитѣ каквини на хубостѣта? Ето друго едно значене отъ единъ сегашенъ хитровачъ:

„Хубостѣта, сжщата да речемъ, е сжщностѣта на умѣтъ,“ тукъ нима са вижда по-ясно?

О физико! казвалъ Невтонъ, *придпази ма отъ метафизиката.*

Тая молитва отъ прочутѣй ученъ е най-хапливата епиграмма направена противъ онѣя, които оставятъ видиднѣй свѣтъ та са спущатъ безразсѣдно въ безкрайностѣта бекъ упѣтникъ и безъ компасъ. Тѣи може да са проумѣватъ сами, нѣ, на здраво, свѣтътъ не може да ги разбере.

Мисльта за хубостѣта като не може да бѣде тѣжко схпната за сичкитѣ умове, защото съставнитѣ каквини на хубостѣта са различно оцѣняватъ, трѣбувало е отъ това да излѣзе една пѣстрина значенеа, отъ които забѣлѣжваме по-главнитѣ.

— Хубостѣта на снагата стои въ еднаквата мѣрка, въ едномѣрностѣта, въ приликата на странитѣ (*des parties*) и въ нагласенето на заедностѣта.

— Хубостѣта е едно истѣкмено цѣло въ кроежѣтъ си, въ еднаквитѣ си мѣрки, въ приликата си и въ цвѣтътъ си.

— Хубостѣта са навѣрта въ истѣкмената лика и прилика на странитѣ съ цѣлото и въ цѣлото съ странитѣ.

— Хубостѣта е една каквина на снагата, която дѣе механически вѣжъ умѣтъ прѣзъ осѣщанеата, и сили на почудване.

— Хубостѣта не е друго нѣщо освѣнъ мощностѣта на единъ прѣдмѣдъ, сгоденъ да раздразнева въ насъ осѣщането на приликата.

Бакто видимъ сичкитѣ тѣя значенеа сж недотѣкмени, тѣ сж изричане на различни начини да ся договѣждаме за вкусницитѣ, които сж ги скроили.

Споредъ насъ, хубостѣта, изобщо, е истѣкменото нагласене на странитѣ съ цѣлото и на цѣлото съ странитѣ. Отъ това сладкогласно нагласена между кроежѣтъ, еднаквитѣ мѣрки, приликата и цвѣтоветѣ, излазя хубостѣта споредъ искусството. — Нѣ, споредъ вкусането на човѣка и обычаитѣ на различнитѣ народи, хубостѣта е събиране каквини, които сж сгодни да дѣятъ съ единъ прѣстенъ начинъ вѣжъ осѣщанеата и душата; сирѣчь да развеселяватъ очитѣ и да надѣхвать едно осѣщане отъ любовь и почудване.

Това значене, по-общо отъ прѣдишнитѣ, обнема, отъ една страна

сичкитѣ потрѣбни сговори, както едномѣрната редовность, нагласенето въ едномѣрността, въ приликата и въ цвѣтоветѣ, най-сетнѣ, изричането и пріетность-та или развеселенето. Отъ друга страна, то са сговаря тѣжко съ мисльта що човѣцитѣ отъ сичкитѣ мѣста можатъ да иматъ хубостта и подава също тѣй и различнитѣ втѣлпенея, които погледътъ може имъ направи.

Като искарахме значенето, остава ни да опишемъ вѣсичко и различнитѣ каквини що ги споменѣхме.

Кроежъ, еднаква мѣрна, лика и прилина.

Кроежътъ произлазя отъ повърхнината, отъ брѣзнитѣ и отъ околноститѣ; той е единъ отъ изговоритѣ, или стопанствата на платътъ.

Еднаквата мѣрка висп отъ едномѣрното равновѣсие на различнитѣ страни отъ едно цѣло.

Лика и прилика е връзката и истакменото нагласене на странитѣ между тѣхъ си, што да съставятъ едногласно цѣло.

Кроежната хубость надминува цвѣтната, защото тя има въ разлюляването брѣзни и клесавина въ околноститѣ, една примама, която милкува очитѣ, едно прѣлжестване, което подмамя и едно развеселене, което упоява. Заради това една хубава статуа прави по-силно втѣлпене отъ колкото една хубава кунописъ. Това надминуване на кроежътъ вѣжъ цвѣтътъ излазя отъ много безъ прѣпирня исторически покази.

Тимотей, като отиѣвалъ да са надпира за цѣната на олимпійскитѣ игри, искудва сичкитѣ гледачи съ живнѣй цвѣтъ на лицето си: нѣ, когато си съблякалъ дрѣхитѣ, за да са бори, на сичкитѣ очитѣ останали въ снагата му, на която чуднитѣ еднакви мѣрки надминували пріетността и хубостта на лицето.

Хубавата снага на *Фринѣ*, която направила електрическото дѣяне вѣжъ сѣдницитѣ-и, е още единъ свѣтликавъ доводъ отъ мощността за хубостта на кроежътъ, защото *Фринѣ* е имала жѣлтикава кожа, както я показва името ѝ.

Цвѣтътъ. — Цвѣтътъ, ако и да не е яко потрѣбенъ за хубостта отъ колкото кроежътъ, той е една отъ тѣхъ каквини, които окото вижда най-напрѣдъ и хваща по-пріетно; сичкѣй свѣтъ го различава и оцѣнява, когато това не е тѣй за кроежътъ, за изговорътъ и за пріетността, за които е потрѣбно нѣкоя си похватность и познанае. Единъ хубавъ месни цвѣтъ, нѣщо направено хубаво въ цвѣтната стѣлба на хубостта, е едно наичичане отъ прѣжъ редъ. Почудването, което единъ месни цвѣтъ направя, са държи както отъ цвѣтътъ, тѣй и отъ мисльта, която го прави да произлазя отъ едно добро здравіе.

Шарилата, които съставятъ кожнѣй цвѣтъ, не трѣбува да бждатъ яко отворени; най-сладкитѣ и нѣ яко отворенитѣ цвѣтове сѣ най-хубави. Въ единъ хубавъ цвѣтъ, бѣлото, чървеното, и синеото на жилицитѣ са отдѣлятъ, са смисатъ и са распрѣснуватъ съ неосѣтливи сѣнчици; чернѣй цвѣтъ на клепачитѣ, веждитѣ и косата, отлича вѣжъ бѣ-

лината на кожата та ѝ отвара бѣлостъта. По тая причина бѣлата кожа на черноока жена има повече лѣскавина отъ колкото на русоока.

Изговорътъ или външното показване на втѣлпенеата отъ душата е, рѣчи го, нарѣчіето на мышцитѣ. Стоенето, исправянето махането и различнитѣ клатенеа на главата и на ставоветѣ, иматъ едно нарѣчіе, което, като са нареди, съставя мимиката или уподобенето. Така най-вече въ очитѣ и въ брѣзнитѣ на лицето са отлѣскаватъ душевнитѣ страсти. Споредъ най-искуснитѣ физиономисти, най-хубавій изговоръ на образътъ произлиза отъ едно равно смѣсване отъ радость, любовь и пріетность. Единъ хубавъ образъ, съ единъ суравъ или непріетенъ изговоръ, загубва половината отъ своитѣ прѣлжественеа. Единъ застоянъ образъ прилича да пѣма животъ. Мърдането и изговорътъ съживяватъ човѣшкій кроежъ, а стоенето до край миренъ го вдървява.

Пріетность. — Едноврѣмнитѣ Грѣци прѣдставяли пріетността въ три богини, наречени Граціи както неотдѣлни дружки на Венера; тѣ сѣ искали да покажатъ съ тая аллегорія, че тѣ бѣе съставніи дѣлъ на истакмената хубость, най-безцѣното ѝ наричване и най-галането прѣлжествене. Есїюдъ имъ е турналъ имена: *Агласа*, сирѣчь свѣтликава хубость; *Ефросина*, сладка и крѣхка хубость; — *Талиа*, хубость пѣлна съ живность. Снагата на тѣхъ прѣхубави богини бѣла намѣтната съ едно тѣжничко и прозирно платенце, за да може пѣкой да си искудва за тѣхній тѣжнѣкъ крѣхкѣкъ вѣжстѣ; сякогажъ простички и смиренни, тѣ са държали съ рѣжа и не са оставяли никогажъ.

Пріетността труфи умътъ и снагата; тя са срѣща въ сичкитѣ изговори на животъ-тѣ, доста добръ въ говорній езикъ както и въ живній; човѣкъ я намира въ различнитѣ образи и изговарянеа, въ подхвърлянето на вѣрпитѣ и др. т., въ лученето съ кѣсчета и въ прѣмѣната. Тя дава облобъта на мърданеата, лекостъта на вѣрвежътъ, лѣскавина на ставоветѣ, леснината на маханеата, благодарността на изгледътъ и на начинътъ; гиздавостъта на стоенето и на сѣденето, и на др. т. Мѣтната като една тѣжка влага вѣжзъ човѣшкій кроежъ, пріетността прави да угаждаме едно прилежно отгледване, единъ чистосърдеченъ разумъ и една добръ нагласена сговорность на снажното съставяне и на умътъ.

Има пріетность прѣстната вѣжзъ сѣка брѣзна и заловена за сѣко мърдане на снагата; тя пріетность угажда и прѣлжестева, лови очитѣ и запалева любовьта. Ако Френкинитѣ, безъ да сѣ най-хубавици, надминуватъ другитѣ жени на свѣтътъ, причината е че сѣ най-пріетни. Отъ това, щото казахме, произлиза, че пріетността е неизбѣжно добавяне на хубостьта: тя е на снагата тѣжъ, както е добрій дѣхъ на цвѣтята.

При сичко това ний ще свършемъ туй прѣдлагане доводи и да са исповѣдаме, че едно значене на хубостьта не може бы математическо, защото тѣжменото оцѣнене на хубостьта е една работа за вкуснуване, за оцѣщане и за похватность.

Мисълта, що едноврѣмешнитѣ сж имали за хубостъта, е била голѣма и висока; тѣи не сж я гледали, на човѣка, просто както едномѣрно събрание на платнитѣ истжкмяванеа, нж сж я добавяли и помощникъ на добронравнитѣ. Я, хубостъта не стои въ еди-кои отрѣдѣни кроежи и еднакви мѣрки; нж въ нагласенето и приликата и умовититѣ похватности на човѣка; отъ това излазя логически тая сетнина, че хубостъта е осѣтливий изговоръ отъ истжкмяванеата на човѣка.

Мнозина философи отъ вето врѣме сж мислили, че истината хубостъ отлжчала изобщо нуждитѣ (les vices) и лошитѣ страсти; а грозотіята, напротивъ, ги правила да са познаватъ испрѣди. Онова, което си е хубаво, то си е добро, казвали тѣи, бѣзъ нѣкои отлжчанеа, и както са види припознатата истина на това начало е, която е направила, щото въ сѣко врѣме, хубостъта е боравила една ненадвливва мощностъ вжзъ човѣцитѣ.

Едно врѣме въ Гржція хубостъта е придобивала най-свѣтликави хвалби. Въ никоя страна на свѣтътъ тя не е приемала най-голѣмо почитане и не е наджхвала толкова ревностно распалене. Тамъ, една хубавица е била прѣдмѣтъ за едно истинеско покланяне: тѣи я обожавали. Искусственицитѣ сж са затичали да умложаватъ мраморитѣ, които прѣдставлявали хубавинитѣ и истжкмяванеата на снагата ѳ, историцитѣ и нѣснопоецитѣ ѳ заздравявали баземжртността. Разгжрнете бивалицата и вижте Лансъ да покорява съ своитѣ прѣлжстеванеа най-вжрлата добродѣйностъ и най-неосѣтливитѣ сжрца; Аспасія да привлича около си най-прочутитѣ по нейно врѣме и да искава чудеса прѣзъ вѣгътъ на Периклеса; Фрине да зима обржжването на своитѣ заслѣпени отъ свѣтликавата ѳ хубостъ сждници; Ламіа да обковава съ вериги незастояна Димитра; Рудолфа да са оженва съ Псамметика и да възлазя на Фараонскій прѣстолъ; и толкова други прочути хубавици да са сподобеватъ съ черковища.

Много причини сж спомогнали мощно за истжкмяването на самородната хубостъ между Гржцитѣ: испжрвомъ гжжжитѣ на които жената е била владена, кога е бивала трудна; широкитѣ дрѣхы безъ поясъ и никакъ да не стискатъ; прѣхубавитѣ каменодѣланеа, които ѳ сж ловили непрѣстайно очитѣ и сж ѳ показвали човѣшкѣи кроежъ съ сичката му хубостъ. Сетитѣ, гимнастиката или снажното обучаване е било дѣлъ отъ народното отгѣдване; момцитѣ сж са обучавали голи въ гимназіитѣ; Спартианкитѣ сж са надширали за цѣната на боренето само съ едни гащички, и сж подавали прѣхубави покази на искусственицитѣ; най-сетнѣ любовта, страстьта, която е насжрчевала тоя народъ за хубостъта и го докарала да прави неисказана почетъ на оныя които сж имали хубостъта въ най-горне стжпало. Сичко това е трѣбувало безъ друго да истжкми Елинскій родъ. Между показитѣ за поетъ дадени на хубостъта, приказватъ Фрине, на която статуата са е обожавала въ Делфійскія храмъ, и Кротонскій Филиппъ, когото Садесци пріели за богъ докле былъ живъ, покланяли му са и му правили жартви. (Слъдва).

ГИМНАСТИКА ИЛИ СНАЖНО ОБУЧАВАНЕ.

Гимнастиката или снажното обучаване е единъ главенъ дѣлъ отъ наука варди-здраве. Тя показва да оправяме различнитѣ мърданеа, различнитѣ стоенеа и испраивнеа, было да са уголѣми обнемането и якостъта на ставоветѣ и да са умножи сборътъ на самороднитѣ сили; была да са прѣроджтъ немошнитѣ или отслабналитѣ снажни съставянеа, и да са подаде на болнавѣй едно добро здраве.

Добритѣ ученеа отъ натуралистъ Ламарка сж цскарали неотхвърливи доводи, че снажното обучаване, като са вѣрше много врѣме, докарвало доста голѣми промѣняванеа въ живата направа; че обржгнуването на каквото и да е обучаване, мърдане или свиване на единъ ставъ и стоене на снагата, промѣнявало, нѣ само посоката, нж и още съставянето на съчевата и направляло истински прѣбразяванеа.

Гимнастиката са дѣли на два клона: *обща* гимнастика, която расхвѣрля равномѣрно обученеата на ставоветѣ и на снагата и спомага за порастеването на рѣдовнитѣ кровеж; — *странна* (speciale) гимнастика, която намѣстева обученеата на единъ какъвто и да е ставъ; тя е поносно употрѣбена въ *ортопедическитѣ* основеа на саморастнитѣ или придобититѣ стоячни нужди (vices) и за искривяванеата на човѣшкото снажно съставяне.

Гимнастиката като е была на голѣма почеть прѣзъ юнашкитѣ врѣмена, направила е извѣрдени човѣци, на които имената неше са забораващъ никогажъ: Ираклъ, Тезей, Поллуксъ, спорѣдъ нея были станали полубогове. Филиппъ, Кротонскій Милонъ, Евтимъ, Теагенъ, Тимантъ, Полидамасъ и едно множество други боряци, които сж имали една чудовищна сила, сж напѣжливали ветѣй свѣтъ съ юначествата си. Градове Олимпѣа, Делфесъ, Немей и Коринтъ, и др. т. сж были гледачници, дѣто сж са обучавали тѣи боряци по расколътъ, и дѣто прѣвѣзнясянето е раздавало тѣмъ славни почести.

Бывалицата ни е увардила имената на трима боряци, които сж са сподобили съ божествени почести:

Филиппъ, отъ Кротонъ, три пѣти надвивачъ въ Олимпѣйскитѣ игри, и най-хубавецъ прѣзъ негово врѣме.

Евтимъ, отъ Локресъ, който отличалъ въ бойтъ съ мощницитѣ (юмруцитѣ), и е надминувалъ съ похватность сичкитѣ си противници.

Теагенъ, отъ Тасосъ, сѣще тѣй якъ на боренето, на мощницитѣ и на тичането; сякогажъ надвивачъ въ игритѣ Олимпѣйски, Нимейски, Истмически и Питѣйски, тоиъ борякъ, споредъ казването на Павсанѣаса, са сподобылъ съ четири стотинъ вѣнца.

По него врѣме, гимнастиката была задължителенъ дѣлъ на общето отглѣждане за двата рода. Пѣргавитѣ човѣци были на почеть прѣдъ

тѣхнитѣ еднограждани; немошнитѣ, напротивъ, сѣ глѣдали съ криво око, и въ нѣкои мѣста, дорѣ оставяли да загинватъ дѣцата, които са раждали пустали или раскривени. Агесилаосъ, царьтъ въ Спарта, былъ роденъ хромъ, и насмалко останало да загине, ако не была майчината му милость.

Показитѣ на мышчаната сила що приказahme не обнемать никакъ, че гимнастиката е имала само помысль сомородното порастеване; това ще бѣде голѣма грѣшка за повѣрване. Законодавачитѣ, като сѣ полагали вѣрло гимнастическитѣ пбучаванеа, ти сѣ имали на око и заедно самородното и добронѣравното растваряне: здрава снага, казвала причтата; тишината на душата е самопорасната сетнина отъ здравето на снагата, казвала друга. Отистина, въ една болнава или немошна снага, душата не можеше извѣршева цѣлостьта на длѣжноститѣ си. Така е было разумно да са даде на снагата доста работливость и прилични сили, за да са спомага умѣтъ въ вѣршенето си.

(Слѣдва).

РАЗМѢСЕНИ.

—Какъ са прави отъ говежда тлѣстина краве масло.— Говеждата тлѣстина, колкото са може да е прѣсна, са раскѣсва между двѣ зѣбати кросна; сегитѣ я хвѣрлятъ въ една сѣдина, дѣто е имало вѣгленизна потаса и нѣколко надробени прѣсни тѣрбуха (шкѣмбета). Топленето достига до 45 стапала. Споредъ топлината и пѣсинѣтъ отъ тѣрбухитѣ, тлѣстината излазя изъ ципитѣ си и плувнува отгорѣ. Тогава я прѣцѣждатъ, оставятъ да истине, и обвита съ кѣлчишно платно, турятъ я въ едно силно идролическо тискало (менгене). Както въ фабрицитѣ, дѣто людіето отдѣлятъ по тоя начинъ олеинѣтъ отъ стеаринѣтъ на лойта, сѣще тѣй и тукъ тлѣстий коравъ кѣрпелъ остава въ кѣлчишното платно, и истеченій прѣзъ него, отъ стискането, полутѣливий олеомаргаринъ събиратъ за правяне масло. Стеаринѣтъ продаватъ на свѣщаритѣ, а олеомаргаринѣтъ задѣржаватъ за направа на искусственно краве масло.

Тая мазъ е доста чиста, слѣдъ нѣколко мыенеа, за да са влѣе въ каченца, и да бѣва една мазъ за употрѣбене въ кѣшѣ, че трае много врѣме безъ да граняса, добра е за сякакво готвене манѣа и най-вече е стодна за испращане на по-далечъ.

Така съ това произведедено отъ пѣрвата работа са прави тлѣстий кѣрпелъ, по-вкусни, за да намѣсти саморастното масло: 50 килограма отъ платѣтъ са турятъ въ една буталка съ 25 литра обыкновенно млѣко и 25 килограма вода, дѣто има отпустнатий дѣлъ отъ 100 грама кравешко виме, което е было оставено въ нея да кисне; тогава при-турятъ малко зердишавъ, за да стане потрѣбний жлѣтъ цвѣтъ, на бѣтъ,

въ буталката силно. Маслото плувнува отгорѣ; сетнѣ го отдѣлять и го мачкать съ студена вода както са прави и съ обикновеното масло. То може са употребява тѣй за готвене или да му са извади до сушѣ водата съ прѣтопяването, ако дотрѣбува да са испрати на далечъ или да са държи много врѣме.

Споредъ казването на паризката комисія врѣзъ здравето, това ново произведене, безъ да има прѣтността, която прави отъ хубавото крави масло едно толкова ревниво ѣдене, то има прѣхубаво вкусуване и не е до толкова скъпо.

Колкото за насъ Българитѣ, това нѣщо има голѣмо значене отъ кѣмъ търговска страна и отъ кѣщно спистяване, че по тоя начинъ, човѣкъ може отдѣли много по-лесно стеаринътъ отъ говежда тлѣстина отъ колкото отъ лойта, и намѣсто да прави сетнѣ сапунъ, той ще има готовъ платъ за краве масло и за стеариняви свѣщи.

— **Рѣчь да (турски еветъ) и господинъ (грѣцки киръ).**

— Млозина отъ насъ думать рѣчь да намѣсто турското *еветъ*, когато Българскій езикъ си има намѣсто нея: *я*, споредъ тыя покази:

— Ты ли го направи това?

— Азъ *я* (*еветъ*, *бенъ т.*) ще ви отговорять.

— Ами ризата, кой ти *я* ошѣ, майка ти ли? попытахме едно волочарче въ Ени-Загорско.

— *Я*, приѣхме за отговоръ.

— Както гледамъ около Калоферъ напуритѣ вѣрять много добръ, попытахме тамъ одного.

— *Я*, беше отговорътъ.

Дума *господинъ* и тя е заета отъ рускій езикъ. Както е познато прѣди нѣколко години ный Българитѣ казвахме: *киръ Янко*, *киръ Ста-таке*, и т. п. Селянитѣ употребявать: *господаръ*, *ваша милость* и *побратимъ* намѣсто р. *господинъ* непозната тѣмъ. Зато ный, колкото за сега, ще туряме въ потрѣба рѣчь *я* нам. *да* и — *побратимъ* нам. *господинъ*, като чисто Български що сѣ, за да станать едната и другата по-общи.

— **ДОБАВАНЕЯ НА БЪЛГАРСКО-ФРЕНСКІЙ РѢЧНИКЪ.**

Грѣсть (отъ лень), *м.* le faiscean.

Крѣстакъ, *н.* le carré.

Кѣрпелъ, *м.* le corps.

Нужда, *ж.* le vice, la maladie.

Платъ, *м.* le matériel.

Пѣклово масло, *н.* huile de pétrole

Уредъ, *м.* l'appareil, *т.*

Шестачъ, *м.* le compas.